

У тенетах загадкових історичних убивств

Є постаті, які кардинально змінюють хід історії. Часто їхня доля складається трагічно. Ця книжка — не тільки прискіпливе дослідження останніх миттєвостей життя таких людей. Це і портрет епохи, в якій вони жили, воювали та мирилися, кохали й зраджували, народжували дітей...

Знамениті монархи, політичні діячі, полководці й учені. Від короля Генріха IV Бурбона до Джона Кеннеді, від імператриці Єлизавети Австрійської, яку називали найкрасивішою жінкою XIX століття, до борців за незалежність України у XX столітті — Симона Петлюри, Євгена Коновальця та Степана Бандери.

Автор книжки намагається розібратися, чим були зумовлені ці злочини: політикою чи економікою, яка котиться у прірву, ідеологічною чи релігійною боротьбою. Або ж це звичайна спроба залишити такий-от кривавий «слід в історії»? Проте, звісно, нічого не відбувається просто так.

Сергій Махун

**У ТЕНЕТАХ
ЗАГАДКОВИХ
ІСТОРИЧНИХ
УБИВСТВ**

Від Генріха IV до Бандери та Кеннеді

ВіХОла

Київ · 2024

ЗМІСТ

Від автора	9
ГЕНРІХ IV <i>Кинджал для доброго короля Анрі</i>	14
ГЕНЕРАЛІСИМУС АЛЬБРЕХТ ФОН ВАЛЛЕНШТАЙН <i>Смерть за гороскопом</i>	37
РЕНЕ ДЕКАРТ І КОРОЛЕВА ХРИСТИНА <i>Фатальна дружба</i>	61
ЮРІЙ НЕМИРИЧ <i>Людина, яка випередила свій час</i>	79
КАРЛ XII <i>Загадка вбивства «останнього вікінга»</i>	95
АВРААМ ЛІНКОЛЬН <i>Остання вистава чесного, доброго, впертого «старого Ейба»</i>	113
ЛЮДВІГ ВІТТЕЛЬСБАХ <i>Таємниця загибелі останнього романтика</i>	130
ЕРЦГЕРЦОГ РУДОЛЬФ І МАРІЯ ВЕЧЕРА <i>Коханням поєднані на смерть</i>	146

ІМПЕРАТРИЦЯ СІСІ <i>Як казка стала кошмаром і завершилася трагедією</i>	163
ЕРЦГЕРЦОГ ФРАНЦ ФЕРДИНАНД І ГЕРЦОГИНЯ СОФІЯ ХОТЕК <i>Принцип доміно, або Маневри на Відовдан, які змінили світ</i>	179
СИМОН ПЕТЛЮРА <i>Сім куль для найпослідовнішого борця за державну незалежність України</i>	199
ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ <i>«Шоколадні цукерки» для фундатора ОУН</i>	218
СТЕПАН БАНДЕРА <i>Полювання на затятого нонконформіста і провідника ОУН</i>	236
ДЖОН ФІЦДЖЕРАЛЬД КЕННЕДІ <i>Перерваний політ</i>	257
Рекомендована література	281

ВІД АВТОРА

Що насамперед важливо для автора, коли він розпочинає роботу над науково-популярною книжкою на історичну тему? Як на мене, найголовніше — не потрапити в полон модних течій і не долучитися до поширення міфів і фейків. Вони кочують у довколаісторичній літературі навіть не роками, а століттями, й унаслідок повторюваності набувають рис «справжності». На жаль, такої книжкової продукції на українському ринку сьогодні дуже багато.

Здоровий консерватизм, який я сповідаю багато років, передбачає прискіпливе вивчення перевірених часом джерел і віднайдення в них важливих фактів і тем, здатних заграти новими барвами. Тим паче якщо йдеться про розслідування загадкових і резонансних убивств історичних постатей.

Я намагався працювати з дотриманням усталеного, перевіреного наукового погляду на певний відрізок часу й на ключові події здебільшого європейської історії, учасниками якої є монархи та політичні діячі, полководці й науковці. До речі, біографії деяких з них в Україні майже невідомі.

Тому перед очима читача постануть сторінки минулого, чимало з яких кардинально змінили хід історії людства. Я зосередився на невеликому, але дуже близькому мені

відрізку історичного часу: трохи більш ніж 350 років — від початку XVII і до середини XX століття. 14 постатей, серед них четверо українців, життя й загибель яких я описав за хронологією. Вважаю їх неймовірно цікавими особами, кожна з яких водночас по-своєму трагічна.

«Добрий король Анрі» — Генріх IV Французький. Фантастичний щасливчик і дуже толерантна людина, яка ніколи не переслідувала своїх ворогів. І досі має гучну та добру славу серед земляків. Соратник короля, герцог де Сюллі писав: «Природа обдарувала володаря, але не дала йому легкої смерті».

Альбрехт фон Валленштайн — знаменитий полководець-кондотьер часів Тридцятилітньої війни (1618–1648). Могутній герцог, який був надзвичайно популярний упродовж кількох століть.

Королева Швеції Христина й загадкова смерть всевітньо відомого французького вченого Рене Декарта при її дворі. Таємниці стокгольмського двору, у якому події схожі на безупинний карнавал...

Постать українського магната Юрія Немирича, творця Гадяцької угоди 1658 року, яка мала змінити ландшафт Речі Посполитої та створити третю її складову — Велике князівство Руське. Воєначальник, дипломат, письменник, права рука гетьмана України Івана Виговського. Людина, яка випередила свій час. Микола Костомаров писав: «Українці показали, що вони неспроможні зрозуміти й оцінити цей продукт голів, який стояв вище від рівня цілого народу».

Легендарний, овіяний славою шведський король-полководець Карл XII. Кілька взаємозаперечних версій його загибелі в снігах Норвегії та... цілковита ясність, кому це було вигідно.

Убивство президента Авраама Лінкольна — остання вистава «старого Ейба» наприкінці Громадянської війни

ГЕНРИХ IV

Кинджал для доброго короля Анрі

Генріх IV Бурбон, король Франції. Картина Франса Прубуса Молодшого, 1610 рік. Королівська колекція, Лондон

*Зараз ви мене до пуття не знаєте, але
я помру одного з наступних днів і тоді
ви зрозумієте, чого я вартий і в чому
відмінність між мною та всіма іншими.*

Такі слова французький король Генріх (Анрі) IV Бурбон сказав напередодні своєї трагічної смерті 14 травня 1610 року від кинджала фанатичного католика Франсуа Равальяка. Поховали монарха 1 липня в абатстві Сен-Дені.

Мабуть, немає у французів улюбленішого короля, ніж Генріх IV Бурбон. Навіть вихор Французької революції лише ненадовго потурбував його останки. Наполеон Бонапарт віддав наказ зберегти залишки величного бронзового пам'ятника володарю на коні, коли його розтроцили якобінці. Майбутній імператор відчував: у минулому не може бути порожнечі. А вже після реставрації Бурбонів, у 1818-му, роялісти відновили пам'ятник «Доброму королю Анрі» на Новому мосту в Парижі.

Проте водночас не варто й ідеалізувати Генріха IV Бурбона. Пристрасть до азартних ігор, нескінченні полювання й амурні пригоди йшли пліч-о-пліч з невтомною відвагою в бою, фантастичною незворушністю й мужністю в десятках битв та під час ухвалення державних рішень. У пам'яті свого народу він залишився людиною, для якої інтереси підданих аж ніяк не були порожнім звуком. Підтвердженням є його відомі слова: «Я хочу, щоб у селянина щонеділі була курка в казанку». І вона там таки була!

Як породження епохи кривавих релігійних воєн, що буквально шматували Францію, Генріх IV розумів: взаємна жорстокість і нетерпимість католиків та протестантів (гугенотів) ведуть до прірви. Країна була на межі виживання й розколу. І все це відбувалося на тлі нездоланного прагнення Габсбургів — іспанських й австрійських — утопити в крові супердержаву, яка лише зароджувалася.

Генріх IV, людина неабиякого розуму, не був схожий на своїх сучасників. Дослідники й нині відзначають: цей м'якосердий, толерантний, скептичний уродженець Півдня, сонячної Наварри, як жоден інший тогочасний монарх, зберіг у собі ренесансний оптимізм.

Жанна д'Альбре, королева Наварри. Портрет олівцем Франсуа Клуе, 1560-ті. Національна бібліотека Франції, Париж

Анрі, третій син Антуана де Бурбона й Жанни д'Альбре, доньки короля Наварри Генріха II, народився 13 грудня 1553 року в місті По (історична область Беарн). Його мала батьківщина — крихітне, але стратегічно важливе королівство, розташоване на північ від Піренеїв. Щасливий дідусь намастив малюку губи часником і влив до рота кілька крапель вина. Хрещення відбувалося в католицькому храмі, але вже через шість років Генріх Наваррський став кальвіністом, як і його матір. Водночас батько був абсолютно безпринципним — тоді він уже здобув посаду командувача королівського війська і став католиком. При дворі короля Франції суворо дотримувалися правила: жоден протестант не міг обіймати державну посаду...

Генріху судилося бути найближчим родичем володарів Франції — представників династії Валуа, й сином Антуана де Бурбона — першого принца крові. Салічний закон (збірник звичаєвого права давніх франків) давав змогу успадкувати престол лише найближчим родичам короля з династії Капетингів по чоловічій лінії, минаючи синів, яких народили доньки короля. Генріх III Валуа, наступником на престолі якого згодом і став Анрі, був його кузенком у 22-му ступені! Шанси наваррця здобути корону Франції здавалися вельми примарними. У короля Генріха II Валуа, який загинув у 1559 році на лицарському турнірі, було четверо синів: Франциск, Карл, Генріх і Франсуа.

Королева-матір Катерина Медічі була італійкою й займала доволі толерантну позицію до протестантів та намагалася встановити в країні релігійний мир. Вона вирішила наблизити до двору Анрі та його матір Жанну д'Альбре — ортодоксальну кальвіністку. Мабуть, вона добре відчула потенціал молодого володаря — й так хотіла повернути його до католицизму та нарешті розв'язати проблему з протестантами.

[Перейти на сайт](#) →